СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Число 27. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 2. лютого, 1924. VOL. XXXII. No. 27. Jersey City, N. J., Saturday, February 2, 1924. THREE CENTS

МАЙНЕРИ ЗА ПРОТИСТРАЙКОВОЮ ПОЛІТИКОЮ

ІНДІЯНОПОЛИС, Індіяна, 31. січня. — Комітет зарібку предложив нарешті нині повній конвенції висліди своїх нарад. На думку комітету, майнерська юнія повиннаби стояти проти страйку та при заключуванню нового контракту з властителями копалень мягкого вугля побиватися за удержание дотеперішньої заплати.

Над внесенням комітету наступила довга дебата. Проти проєкту комітету піднесено пропозиції, щоби юнійні представники домагалися в торгах з властителями то 10 то 25 процентів підвишки, то знова, щоби майнери добивалися 5-денного тижня та 6-годинного дня робочого. Члени комітету, однак, виказували шкідливість таких пропозицій, і остаточно збори величезною більшостю голосів, бо 1,800 голосами проти 100 рішили одобрити предложення комітету зарібку та датинурядови юнії довільну руку для ведення переговорів з властителями копалень твердого вугля. Очевидно, згода має бути опісля предложена до потвердження загалови юній.

СЕКРЕТАР (МІНІСТЕР) ПРАЦІ ПРОМОВЛЯЄ НА КОНВЕНЦІЇ

Секретар праці Дейвис виступив на майнерській конвенції з довшою промовою.

Проти Дейвиса видано летючку, в котрій пятновано його яко ворога майнерських юній за те, що він виступив з пляном знимання відтисків пальців з усіх чужинців, а коли Дейвис виступив на плятформу говорити, проти нього піднялися псикання. Їх зараз заглушили оплески більшости, а коли предсідатель успокоїв конвенцію, секретар сказав: „Псикання не посуває вперед справи робітничих юній, і сичить лишень така людина, що має в собі гадюку."

Конвенція вислухала промови міністра, а опісля ухвалила резолюцію з подякою йому.

СЕНАТ УХВАЛИВ ПРОЦЕС ЗА НАФТОВІ ТЕРЕНИ

ВАШІНГТОН, 31. січня. — Сенат ухвалив нині всіми голосами резолюцію сенатора Волша, щоби президент почав процес проти всяких надужить в нафтовім промислі та скасував всі нафтові контракти, добуті обманом.

ХОЧУТЬ ВИКИНУТИ СЕКРЕТАРЯ ФЛЬОТИ ДЕНБІ

Сенатор Тремел подав був поправку до резолюції сенатора Волша, щоби домагатися усунення секретаря (міністра) фльоти Денбі. Сенатор Лодж довго промовляв проти сеї поправки. Лодж станув на становищи, що після американської конституції лишень президент має право усувати міністрів. Остаточно внескодавець відкликав свою поправку.

ХОЧУТЬ ПРИМУСИТИ НАФТЯРА ДО ПОВОРОТУ

ВАШІНГТОН, 31. січня. — Конгресмен Фиш внесе завтра в конгресі резолюцію, взиваючу уряд, щоби він примусив Гарі Синклера, американського нафтяра, вмішаного в нафтові скандали, вернути з Европи та станути перед комітетом конгресу до зізнань.

В СПРАВІ ОБНИЖЕННЯ ПОДАТКІВ

ВАШІНГТОН, 31. січня. — Комітет приходів у палаті послів рішив предложити повній палаті податковий законопроєкт в такім виді, як його предложив секретар скарбу Мелон, і доперва на дебаті там завести потрібні поправки.

СКАНДАЛ МЕЖИ СЕНАТОРОМ А ГАЗЕТЯРЕМ

ВАШІНГТОН, 31. січня. — Сенатор Магнус Джансон з Минесоти зайшов нині на коритар пресової галерії та зчинив сварку з одним кореспондентом одної минесотської газети, закидаючи йому, що він перекрутив його слова та представив брехливо його становище в фармерській справі. Остаточно зарядчик газетярської галерії попросив сенатора покинути галерію.

ДЛЯ ДОПОМОГИ БАНКАМ ОСЛАБЛЮЮТЬ ДЕРЖАВНУ ЩАДНИЦЮ

ВАШІНГТОН, 31. січня. — Почтовий уряд та департамент скарбу зарядили здержати продажу сертифікатів ощадности в 17 середно-західних стейтах, щоби в той спосіб звернути фармерські ощадности до приватних банків, де зібрані ощадности можуть зробити більшу користь фармерам.

СПИНЕННЄ СЛІДСТВА НАД БОКОВОЮ НАДГОРОДОЮ

ВАШІНГТОН, 31. січня. — Наслідком сього, що публика цікавиться тепер майже виключно нафтовими скандалами, сенатовий комітет для розслідження пропаганди за Лігою Народів, яку буцімто мав вести накладчик Едвард Бок своїми конкурсами за мировими плянами, здержав свою роботу.

ЧУТКИ ПРО ФИЛИПИНСЬКІ ПОВСТАННЯ МАЮТЬ БУТИ ПЕРЕСАДЖЕНІ

ВАШІНГТОН, 31. січня. — Филипинське Бюро подає до публичного відома, що наспівші з филипинських островів вісти про криваві бійки межи повстанцями та американською поліцією сильно переборщені.

МЕКСИКАНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ

ВАШІНГТОН, 31. січня. — З огляду на те, що федеральні мексиканські війска зближаються до осідку повстанців Вера Крус, американський уряд постановив зарядити всякі средства осторожности для захоронення американських горожан та маєтку. Мексиканські федеральні війска посуваються теж проти повстанців на заході, де повстанці теж мусять перед ними уступати.

ХОЧУТЬ СКАСУВАТИ ПРОТИКЛЕНОВИЙ ЗАКОН

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 31. січня. — В стейтовій легіслятурі внесено проєкт на скасовання протиклемового закона, що вимагався від усіх потайних організацій предкладати урядови список членів.

ПЕРЕЛОВИЛИ ПІДРОБЛЮВАЧІВ ГРОШИЙ

Федеральна поліція впала на сліди шайки фальшівників гроший, що збиралися підробляти гроші на цілий міліон долярів. Трох з шайки арештовано в Ню Йорку, а двох в Шикаго. Всі підозрілі се італіянські іміґранти.

РОДИЧІ АРЕШТОВАНІ ЗА ВБИТТЄ ДИТИНИ

В кухонній плиткій керниці в мешканню мандрівного робітника Роберта Еткинсона в Вудставні, в Ню Джерзі, найдено тіло його 6-літної дівчини Міріям. Тіло було зашите в кропивяний мішок. Поліція арештувала зараз батька та матір як підозрілих за вбитте дитини.

ПОШИРЕННЄ "ОТВОРЕНОЇ ШАПИ"

На зборах товариства кравецьких купців, що відбувалися недавно в Провіденсі, в стейті Ровд Айленді, заявив промисловий статистик сього товариства, що так званих замкнених фабрик, в яких можна принимат лишень зорганізованих робітників, в Злучених Державах всего 10 процент загальної їх числа. Решта, себто 90 процентів, все "отверті шапи".

ФІЛЬМ І ХЛІБОРОБСТВО

Французьке міністерство хліборобства визначило комісію, яка має випрацювати закон про методичний розвиток кінематографа і то для такої цілі: 1) В педагогічному музею в Парижі мається зберігати хліборобські фільми які присилатимуть усі французькі краї. Фільмами цими буде користуватися хліборобський відділ. Кінематографічні апарати доставиться кожному більшому хліборобському осередкови за мінімальну заплату. Тепер уже є окремий засіб кінематографічних апаратів, так що кожен департамент може одержати окремий апарат. Досі всі хліборобські школи звернулися до міністерства, щоби їм приділити окремий кінематографічний апарат.

СТРАШНЕ ВІДКРИТТЯ

В Тамбові (Росія) підчас направи одного дому, в якім давнійше містилася большевицька політична управа, відкрито в пивницях 8 трупів невідомих осіб і багато золотих річей. Трупи закопано, а золото сконфіскувала совітська влада.

НАСЕЛЕННЄ СОВЄТСЬКИХ РЕПУБЛИК

На основі останнього перепису населення в совєтських републиках нараховано 100 міл. селян і 20 міл. міського населення, з чого 14 міл. пролетаріяту. Число фабричних робітників зменьшилось від 1918 року з 2,700,000 на 1,600,000.

ШВАЙЦАРСЬКИЙ БАНК СКАРЖИТЬ КРАКІВ

Швайцарський союзний Банк в Базилеї видав судовий процес громаді Кракова у справі позички, яку місто затягнуло в названому банку ще перед війною. Претенсії швайцарського банку разом з відсотками за всі літа йдуть у трілїони польських марок. Розправа призначена на 24. січня ц. р. Самі стемплеві оплати, які має покрити місто, виносять кілька міліярдів, Президія міста порробила заходи, щоб одержати звільнення від стемплевих оплат. Місто звернулось за порадою до найвизначнійших правників, які одначе не мають однакових поглядів про справедливість претенсій банку.

БІЛА СМЕРТЬ

Трагічною смертю помер підчас останніх снігових заверюх один чеський католицький парох. У новорічну ніч парох села Тіфенбах коло Яхнмова пішов разом з церковним служителем при 20 степенях морозу до далекого хутора, щоб напутити вмираючого селянина Святими Дарами. Вертаючись додому, парох і служитель вбилися з дороги й були заметені сніговою хуртовиной. Їх трупи знайдено щойно по кількох днях.

СКЛО ТОПИТЬСЯ В ВОДІ

В буденньому життю то не значить нїщо, але в світі, де мається до діла з ріжними приладами й медикаментами, там не кожне скло є добре. Пр. розчин, який має в собі. алькальоіди, може попсуватися, бо у них розпускається (розкладається) скло. "Ді Глес Іностри" пише, що можна переконатися, чи скло є добре чи ні, чи відпорне проти всіх хемікалій. До скляної посудини (з доброго скла) кидається розчин.

НОВИЙ ЛІК НА СИФІЛІСА

Французька преса доносить про новий винахід члена французької Академії в царині медицини. А саме винайдено новий лік на сифіліса. Новий лік забезпечує також здорових людей зараженням. Винахід названо "стоварсоль" або "130".

ОТАМАН МАХНО ЗАМЕШКАВ В ТОРУНІ

Дня 29. грудня прибув до Торуня отаман Махно, якого звільнено з вязниці. Його прибутте до міста викликало серед населення велику сензацію.

ІТАЛІЯ БУДУЄ НАЙБІЛЬШИЙ ВОЗДУХОПЛАВ СВІТА

Італійська фабрика воздухоплавна будує новий воздухоплав, містоти 45.000 кубічних метрів. То буде найбільший воздухоплав на світі. Уживатимуть його до лету через океан.

ДРУГЕ МОНАКО?

Атенські часописи звідомляють, що один французький синдикат предложив грецьким властям, щоби перемінили Ахілеон на острові Корфу в друге Монако. Велика часть доходів із цього підприємства припала би Греції.

ТЯЖКІ ДЗВОНИ

В Женеві в церкві Аппенцель повішено нові дзвони, з яких найбільший важить 6,173 кг. Є то найтяжчий дзвін, що його посідає Швайцарія. Всіх 7 дзвонів, що находяться на дзвінниці тої церкви, важить 16,123 кг.

ВІРНИЙ ПЕС

Що пси вірн і своїм панам аж до смерти, це загально звісне. Ось іще один примір на це: Дентист у місті Мансфілді мав вірного пса. Наслідком довшої недуги лікар помер. Щоби винести труну з хати, мусіли вірну собаку замкнути в сусідній кімнаті. Але вірний пес найшов спосіб, щоби видістатися з замкненої кімнати і побіг до церкви. Його жалісне виття зворушило всіх присутніх у церкві. З огляду на святе місце старалися вигнати пса з церкви. Опісля пес ішов уперто за похоронним походом, безпереривно гавкаючи жалісно. Не затих до кінця похоронного обряду. Щойно як труну опустили до гробу, пес затих. Нечайно щераз розпучливо гавкнув, наче зрозумів, що на все втратив свого вірного приятеля й кинувся у незасипаний ще гріб. З найбільшим трудом вдалося витягнути відтам собаку.

СЕМЕН ПЕТЛЮРА УТІК З ПОЛЬЩІ

ЛЬВІВ, 14. січня. — Тутешній дневник „Діло" повідомляє: Як доносять нам із Варшави, бувший Головний Отаман Семен Петлюра, розчарувавшись у своїх дотеперішних союзниках, тайно покинув Варшаву разом з В. Прокоповичем, і знаходиться в Румунії, відки має намір удатись до Риму під опіку премієра Мусоліні.

Думка виїхати з Польщі давно вже була у Петлюри. Один час він хотів чкурнути до Данціґу, але пильно стеріг його спеціяльний шпіон, котрий жив в одному мешканню з ним і Головний Отаман не міг виконати досі свого наміру.

ЗАПИТ УКРАЇНЦЯ ДО КАМЕНЄВА

МОСКВА, 31. січня. — На нинішній сесії федерального конґресу советів встав один Українець і так голосно сказав: — Товаришу Каменєв, Ви подаєте високі числа вивозу збіжа, дерева, вовни і льну. Але чи Ви знаєте, що в моїй богатій Україні нема збіжа на насіннє, ані сукна на одяг, ані полотна на біле? Ми не маємо дерева на хати, знаряддя до будови, ані плугів, щоб зорати землю.

Відтак він далі малював чорний образ страшного лихоліття на Україні, а закінчив свою промову отсим запитом: — Чому в Москві продають помаранчі по 50 центів за штуку, а нема потрібного знадібя для управи землі?

Каменєв на се відповів, що „совнарком" робить все, що може, щоби перевести в життє ідеали Леніна.

БОЛЬШЕВИКИ БОЯТЬСЯ ПРОТИ-ЖИДІВСЬКИХ ПОГРОМІВ В РОСІЇ

ЛОНДОН, 1. лютого. — Тутешній дневник „Дейлі Мейл" повідомляє на основі кореспонденції від одного Англійця з Москви, котрий там живе довший час, що большевицька влада боїться, що по смерти Леніна вибухнуть в Росії противидівські погроми.

Він каже, що Росія тепер знаходиться на порозі нових подій, наслідком яких вона розібється на части. Там, каже він, повстане страшна різня, в якій згинуть тисячі невинних людий, головно Жидів.

Проти Жидів агітують російські націоналісти, котрі оповідають нишком по селах, що Ленін перед смертю сказав: „Нехай Бог спасе Росію і вибє Жидів". Нарід се приймає і передає далі і сим робом імени Леніна вживають для противидівського погрому.

Серед большевицьких комісарів переляк зростає з кождим днем і вони стараються, щоби впору втекти до сусідних держав.

РОБІТНИЧІ АМБАСАДОРИ

ЛОНДОН, 31. січня. — Сього року буде тут конгрес робітничих юній всіх комінїй Великої Британії.

На тому конгресі британське робітництво має вибрати своїх амбасадорів до зорганізованого робітництва других країв іввислати їх до: Злучених Держав, Франції, Німеччини, Італії і Росії.

БЕЛЬГІЯ ЗМЕНЬШИЛА СВОЄ ОКУПАЦІЙНЕ ВІЙСЬКО

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 31. січня. — Бельгійське правительство зменьшило число свого окупаційного війська в Німеччині до 4,000 люда.

НІМЕЦЬКИЙ БУДЖЕТ

БЕРЛІН, 31. січня. — Німецьке правительство предложило комісії знавців під проводом генерала Чарлза Дж. Доса свій буджет на 1924 рік. Сей буджет опертий на золотій підставі і має надвишку в приходах, але в ньому нема жадного видатку на „воєнні відшкодовання" для аліянтів.

4½ МІЛЮНА БЕЗРОБІТНИХ

БЕРЛІН, 31. січня. — Тепер в Німеччині є 4,500,000 безробітних і таких, що роблять лише частину робучого часу в тижні. Німецьке правительство мусить давати їм підпомоги.

В ПОЛЬЩІ ВЖЕ КУРСУЮТЬ ГРОШІ ВСІХ ДЕРЖАВ

ВАРШАВА, 31. січня. — Польський уряд скасував заборону торговання в чужій валюті, а натомісць дозволив уживати всіх заграничних валют рівно з польською. Відтепер можна в Польщі не тільки торгувати при помочі чужих валют, але навіть вести рахунки на чужі валюти в касових книгах і банкам приймати й виплачувати депозити у всяких заграничних грошах.

ВЕНІЗЕЛОС ВЕРТАЄТЬСЯ ДО ПАРИЖА

АТЕНИ, столиця Греції, 31. січня. — В тутешніх поінформованих кругах заявляють, що Елевтеріос Венізелос ізза тяжкої недуги покидає свій уряд і вертається до Парижа.

ХОТЯТЬ ЗРОБИТИ ЛЕНІНА СВЯТИМ

МОСКВА, 31. січня. — Тутешня большевицька ґазета „Трудова Москва" піддає гадку, щоби Леніна оголосити святим большевицької науки.

Вона радить, щобя комуністичну партію назвати „Ленінська Большевицька Партія" і подає „7 заповідий Леніна" для сеї партії.

БУРЯ В ЯПОНСЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ

ТОКІЮ, столиця Японії, 31. січня. — Нині була велика буря в японському парляменті. Посли не дали говорити міністрови зелізниць, коли він хотів вияснити випадок із зелізничним поїздом, яким їхали посли. Один з послів кинув фляшкою в голову премієра Кійоури.

По сій бурі парлямент розвязано.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПОСТУП СЕРЕД МОСКВОФІЛІВ.

Наші москвофіли в Галичині по війні поділились на 2 части: старих і молодих. Старі остались при старому (Юліянському) календарі і старій азбуці, а притому поклонилися Польщі і признали її „суверенність" над „малопольщею". Молоді кинули старих і єднались в боротьбі проти Польщі з Українцями, а симпатії свої звертали до совєтської Росії.

Під впливом змін в Росії і на Україні молоді москвофіли у Львові видавали поступову часопись „Воля Народу" в двох мовах — українській і московській. Тепер же, як повідомляють старокраєві часописі, вони перестали видавати російське видання ґазети, а видають далі лише видання українське.

Се великий і вельми замітний поступ серед наших москвофілів у Галичині. Поступ теж під впливом подій за Збручем. Вони бачать, що московщина не зростає на Україні, але гине. Все, що московське, там вигибає, а все, що українське, виростає в могучу непоборимую силу. Бо все, що московське, на Україні не тільки зайшле, чуже, але також і ненависне, бо з ним звязана вікова неволя, так як у Галичині з польським. Навіть з церкви викидають Придніпрянці старославянську мову, тому що московські священики і старославянську мову викривили на спосіб московський і вимовляють з московська, а не з українська як в Галичині або на Буковині. Під напором живлової сили української культури і відпорности проти зненавидженої чужої московщини мусіла уступити московська окупаційна влада на Україні, яка доволі поспішно, як на неї, переводить українізацію, або іншими словами — відмосковщення України. А вже під впливом сеї українізації українізуються, чи там відмосковщуються, і наші молоді москвофіли в Галичині.

Вони бачать, що їм шлях до Києва, не до Москви ані Ленінграду.

І відвороту вже немає.

Зміна серед галицьких москвофілів се великий поступ, який завдасть смертельний удар тим останкам царофільского москвофільства а тепер польського, які ще досі не вигинули, чи то в Галичині, чи на Підкарпатській Руси, чи аж тут в Америці.

КУДИ ДІВАЄСЬ УКРАЇНСЬКА ПШЕНИЦЯ?

Видаваний за чинною допомогою московського большевицького уряду англійський місячник „Де Ню Раше" помістив минувшого місяця статтю, в котрій показується, кілько пшениці мають на продаж московські комісарі.

Стаття, як вся зрештою большевицька пропаґанда, не призначена виразно для споживання українськими читачами, писана по старому царському звичаю зі становища російського імперіяліста, бо всі народи, підчинені московським комісарам, звуться коротко Росія, а Україна звичайно зветься тільки південна Росія або російська провінція.

Стаття звертає наперед увагу на великі буцімто доспіхи большевицької господарки щодо збільшення простору засівів. Після розрахунку сеї ґазети, простір засіяний збіжем зріс в 1923. році в порівнанню з 1922. роком на цілій російській імперії пересічно о 116 процентів (себто в 1923. році засіяно 116 десятин на кождих 100 десятин, засіяних в 1922. році). На Україні, однак, комісарі не можуть похвалитися навіть пересічним приростом, бо тут приріст виносить усего 113 процентів. Коли приглянутися приростам в поодиноких частях Росії, то видно, що приріст був там найбільший, де земля найкраще видає, де більші засіви певно принеслиб поправу життя. Україна одна з урожайних частин не збільшила значно свого засівного простору, бо видно вона знає, що як довго в неї панують московські рабівники, так довго її напружувати свої сили до праці нема чого.

Далі стаття показує, що під пановаnнем московських комісарів зібрано в 1923. році разом 2,790 міліонів пудів пшениці. (Пуд має 40 російських або 36 американських фунтів; ся пшениця важить коло 45 міліонів тон.) На ту суму збору Україна дала 947 міліонів пудів, себто коло одної третини.

У порівнанню з попереднім роком ні одна часть московської імперії не збільшила свого збору, лишень Україна. Каже ґазета: „Українські жнива направили недороди в других провінціях".

Далі большевицька ґазета виказує, що вся Росія за винятком „південно-східних провінцій" (так большевицькі імперіялісти називають колишні самостійні національні републики: Кубань, Грузію, Азербайжан, Вірменію) та Україна не мали недобору, а зате недобір мали корінні московські провінції до Сибір.

„Україна та південно-східні провінції з їх надвижкою пшениці в 460 міліонів пудів лишаються на далі справдішними шпихлірями Росії", — заявляє большевицький письменник словами, немовби вибраними з економічної ґеоґрафії з царських часів.

Що зроблять московські комісарі з сею надвижкою? Відомо, не писалиб вони про них в анґлійській ґазеті, якби не мали вони наміру продати сеї „надвижки" до Анґлії. Стаття се нічого инчого, як аґітація за визнаннем уряду комісарів в Москві. Мовляв, визнайте нас панами всеї Росії, а ми вже постараємося, що українська пшениця дістанеться вам...

Стаття мимоходом кидає світло не лишень на основні причини большевицького імперіялізму супроти України, але й на економічні основи наближаючогося визнання московських комісарів урядом Анґлії.

БУЛЬБОЧКИ НА ВОДІ.

„Хіба ревуть воли, як ясла повні?" — До історії „Нової Зради". — Єдиний фронт баби Параски та баби Палажки. — Свій до свого. — Дещо про літературну етику.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Мимо всяких сподіванок, віденська „Нова Зрада", чи то пак „Нова Громада", не вмерла й не загинула, а по короткій перерві почала виходити далі. На початку нового року товариш Семен Вітик потішив своїх читачів аж двома книжками рівночасно: подвійною за жовтень-листопад і звичайною за січень. Очевидно, червоний господар знов положив трохи паші в ясла, й віденські воли з новим запалом пустились пережовувати свою нудну жвачку.

Два слова до історії повстання „Нової Зради".

Весною минулого року помічник Раковського Яковлів запросив до себе одного досить відомого українського видавця й письменника, який мав охоту поїхати на Україну. Розмова відбулась у Берліні, на Кронпрінценуфер 10.

„Я чув, що ви маєте охоту поїхати на Україну" спитав Яковлів. „А дуже радо поїхав би", сказав гість. „А ви належите до комуністичної партії?" — „Коли-б належав, то був би давно на Україні, а не тут". — „А що ви хочете робити на Україні?" — „Буду там одчиняти книгарні й розвивати видавничу справу". — „А як ви ставитесь до совітської влади?" — „Моя діяльність не матиме нічого спільного з політикою, а тому й моє відношення до совітської влади не має значіння". — „Ну, гаразд. Але так просто ми вам позволення на вїзд дати не можемо. Ви мусите наперед чим небудь заслужитись. Чи не взялися-б ви, напр., видавати журнал, який закликав би українських еміґрантів до повороту на Україну? Ми вам дамо на це грошей, а ви можете підібрати собі співробітників, яких хочете". Подумавши трохи, гість сказав: „Я можу на це згодитись, але при умові, що ви мені дасьте змогу наперед поїхати на Україну, прожити там кілька місяців і придивитись до місцевого життя, щоб я потім міг з чистим сумлінням кликати еміґрантів до повороту. Інакше мене люде засміють. Он, скажуть, сидів-сидів Н. Н. по закордонних каварнях і ні з того, ні з сього став нас кликати до повороту. Та звідки він знає, що там діється і як там живеться?" На це Яковлів і собі подумав і сказав: „Ні, на цю умову ми не можемо згодитись. Беріть краще гроші й захожуйтесь зараз коло видання журналу". — „Ну, то прощавайте", сказав гість, „я також не можу згодитись на вашу умову". На цім розмова скінчилась і більш не відновлялась.

У Семена Вітика та його товаришів по зброї совість, очевидно, не така чутлива. Вони криком кричать: „вертайте на Україну! там земний рай!" Отже пять літ нічого, крім віденських, берлінських та раських каварень і пивниць не бачивши. Вони не бояться, що їх люде засміють. Аби були долярики та корунки — а там хоч трава не рости!

А на доляри у редакції „Нової Зради", очевидно, великий урожай. Редакційна баба Палажка (Н. Суровцова) пророчисто зраджує нам цю таємницю:

„Не від страху загинути фізично — для того істнує чейже всесильний доляр за океаном, — а зі страху загубити чужими манівцями в довгих безрадісних сірих роках наш шлях, единий шлях — працю вдома..."

Що вже там „за океаном", Палазю! Сказали-б просто: у Відні, Празі та Берліні в совітських заступництвах...

Друга високопоставлена дама, баба Параска (О. Храпко-Драгоманова), яка теж отаборилась у „Новій Зраді", ще з більшою відвертостю розкриває перед нами „тайну мадридського двора". Ось як вона описує свої берлінські пригоди з долярами:

„Хтось нахиляється до вашого вуха й ви чуєте тихе, але виразне:
— Доляр?... Габен зі доляр?
— Скільки дасьте? — питаю я.
— Біліон сімсот.
— Мало пропонуєте, — сказала я"...

Як бачите, на доляровій плятформі утворився між бабою Параскою та бабою Палажкою „єдиний фронт": одна побирає, а друга міняє... Ні за що в світі не повірив би покійний Нечуй-Левицький, коли-б йому хтось напророкував, що його баба Параска й баба Палажка колинебудь помиряться й утворять спільний „бабком" (бабський комітет), та ще й на доляровій плятформі. Часи міняються!

Крім цінного придбання в особі баби Параски „Нова Зрада" в останніх книжках приєднала собі ще двох корисних співробітників: Ю. Тютюнника та Ілька Борщака. Що Тютюнник „морально" підтримав „Нову Зраду", це нікого не здивує: свій до свого. Але як опинився Борщак на цих сторінках, це вже не так легко зрозуміти.

З цього приводу два слова про літературну етику.

Статті названого тут автора протягом останніх двох-трьох років друкувались у слідуючих виданнях: „Українській Трибуні" (петлюрівській) „Хліборобській Україні" (монархічно-скоропадській), „Ділі"; тепер вони **рівночасно** друкуються у „Новій Зраді", „Ділі" й січовім альманаху „Золотих Воротах". Коли сам автор не розуміє непристойности такого рівночасного співробітництва у виданнях, цілком протилежних і навіть ворожих по ідеї й напряму, то чом йому цього не скажуть редактори й старші люде? Зокрема нам хотілося-б запитати редакції „Діла" й „Золотих Воріт", чи їм не конфузно мати спільних співробітників з „Новою Зрадою"? Чи то вже всі поняття про літературну етику в нашім письментсів так занепали?

Близче спинятися на змісті свіжих двох книжок „Нової Зради" вважаємо непотрібним. Американський читач має свої „Єжедневні Вісти" під рукою. Коли його кортить знати, що пишуть прислужники катів у Відні, то він може про це довідатись, прочитавши, що пишуть прислужники катів у Ню Йорку.

Одначе, не радимо цього робити. Не пий, сказано, з криниці, бо доведеться плюнуть.

Прага, 20. січня.

Радянин.

ДР. Е. БЕНЕШ ПРО РОСІЙСЬКЕ ПИТАННЄ І МІЖНАРОДНЄ ПОЛОЖЕННЄ В 1924 Р.

В новорічних числах деяких праських часописий міністер закордонних справ др. Едвард Бенеш познайомив чесько-словацьке громадянство з виглядами міжнародньої політики в 1924 році.

В „Праґер Прессе" др. Бенеш між іншим заявив:

Увесь світ уже на протязі семи літ задає собі питанне, що буде з російським питаннем. 1924 рік певно буде роком признання совєтської Росії. Але чи буде таким чином розрішене російське питанне? Ніяким робом! Перепони російської проблеми, політичні, економічні і фінансові сим тільки зачнуться. Через се треба добре підготовитись до трудностий, звязаних з російським питаннем. На протязі чотирох років ведеться боротьба кругом репараційного питання. Чи буде 1924 рік роком щасливого розвязання цього питання? Робітниче правительство в Англії, вибори у Франції, признанне Росії, вибори в Німеччині — все те буде примушувати Европу хоч би до тимчасового рішення, щоб ослабити французсько-німецьке напруженне.

Ми того повинні бажати від усього серця, і будемо допомагати сьому зі всею енерґією. Репараційної проблеми не можна вирішити без розрішення питання міжаліянтських довгів. Але се питанне Америки, котра не може нічого розпочати перед виборами президента. Завдяки тому буде працювати бодай над розвязаннем питання европейських довгів, залишивши довги Америці в резерві.

Далі др. Е. Бенеш вказав на те, що 1924 рік буде без сумніву роком загальної крізи парляментаризму. Ся кріза більше хороблива ніж можна було передбачити на перший погляд. Ми бажаємо, щоб 1924 рік приніс хоч би часткове розвязанне цеї великої і глибокої европейської крізи, котра може потрясти життє держав більше ніж міжнародні події, казав він. 1924 рік в Анґлії приведе, дуже можливо, до керми владою робітничу партію. Коли я декілька місяців тому назад вказував на можливість цього, то мою заяву стрінуто іронічними голосами. Тепер же се питанне зробилось великою міжнародньою подією.

ПОДЯКА

Складають щиру і сердечну подяку У. Н. Союзови за виплачене посмертного нам сиріточкам по нашім тату бл. п. Павлі Первінці, з Нюфілд, бо ми остались бідні і маленькі не можемо самі на себе заробити, але маємо велике щасте від Бога, що наші тато належали до У. Н. Союза, то нам тепер той Союз другий батько отер сльози нам 4 сирітчакам і нашій мамі. Ще раз дякуємо всі разом, і дай Боже, щоби кожда сирота, що коли остається без тата, мала забезпечення з нашого Союза. Желаю У. Н. Союзови щастя, і розвинення по цілій Америці в кождій закутині. — **Михайло, Катерина, Стефанія і Павло, діти. Розалія Червінка, вдова.**

В У. Н. СОЮЗІ НАЙПЕВНІЙШЕ ОБЕЗПЕЧЕННЄ. ТЕПЕР ПРИЙМАЄСЬ БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ. КОРИСТАЙТЕ З НАГОДИ! ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЕСКОГОНІНҐ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 231, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о 1. годині пополудни в неділю, 3. лютого в Нар. Домі при Сентер і Рейлровд. Проситься всіх членів явитись і привести зі собою нових членів, бо будесь приймати без вступного. — А. Гоцко, пр.; Р. Чолій, секр.

СМЕРТЬ І НЕЩАСТЯ НЕ ТРАТЯТЬ НАГОДИ. НЕ ТРАТЬТЕ І ВИ. ОБЕЗПЕЧІТЬСЯ В У. Н. СОЮЗІ СЕЙЧАС. ТЕПЕР ПРИЙМАЄСЬ БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ.

СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ

О. Антін Сосенко, конс. радник і парох Оліїва, зборівського повіта, смер 1. січня с. р. по довгій і важкій недузі, проживши 62 р. Покійник був відомим з ревної праці не тільки яко священик але і яко щирий народній робітник. Сповняючи тяжкі суспільні обовязки в конкуренції з місцевими польськими чинниками, підпадав, разом із сином Софроном, безнастанним переслідуванням, а то й арештуванням з польського боку в рр. 1919 і 1920. Потерпів теж від Москалів, перебувши 4 роки в російській неволі яко один з военних закладників.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

ДО ВП. П. СЕКРЕТАРІВ І ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА.

До Канцелярії У. Н. Союза напливають численні просьби о надісланнє календарів для нових членів на рік 1924.

Щоби вдоволити всіх членів на рівні і дати можність одержання цеї цінної книжки, отсим повідомляєсь всіх Вп. П. Секретарів, що на жаданнє вишлеться для всіх нових членів календарі, по ціні 30 цнт. за примірник. Щоб улекшити висилку та оминути непотрібних замішань в рахунках, проситься з цею справою віднестися просто на адресу Свободи. Секретар при замовленню має подати число відділу і число членської грамоти нового члена, а також належитість згори на адресу: "SVOBODA", 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Р. Слободян, фін. секретар

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

ДО ВП. ЧЛЕНІВ І УРЯДНИКІВ У. Н. СОЮЗА:

Згідно з численними домаганнями урядників і членів, рішеннем Екзекутиви У. Н. Союза з 31-го грудня 1923 р. отсим проголошуєся

ПРОДОВЖЕННЄ КАМПАНІЇ

принимання нових членів без вступної оплати, до кінця місяця лютого 1924 р.

Згідно з тим, в слідуючих двох місяцях а то в:

СІЧНИ І ЛЮТІМ

Український Народний Союз, посередництвом 345 своїх відділів в Злучених Державах і Канаді буде приймати

МУЩИН, ЖЕНЩИН і ДІТИЙ

від 1-шого року до 55 літ віку

БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ

НА ОБЕЗПЕЧЕННЄ В СЛУЧАЮ СМЕРТИ, КАЛІЦТВА АБО НЕВИЛІЧИМОЇ СЛАБОСТИ.

Браття і Сестри:

За два місяці, а саме з кінцем лютого, досягнемо повних трийцять літ істнування нашої славної орґанізації.

За два місяці має доповнитися трийцять літна орґанізаційна праця членів У. Н. Союза.

Перед нами вже лиш два місяці до цеї торжественної хвилі. І тих два місяці, нам слід використати на довершенне спільної нашої праці, якнайкращим успіхом в корнсть орґанізації, а то, приєднаннем якнайбільшого числа нових здорових членів.

Хай отже до кінця лютого, клич У. Н. Союза „В Лучности Сила" невтихає, а рекорд нових членів хай перевисшить всі дотеперішні. Покажім що ми своєрідну орґанізацію вміємо любити.

Приєднуйте нових членів і членкинь.

Вписуйте свої діти.

Орґанізуйте нові відділи, братства, сестрицтва і товариства.

За інформаціями голосіться до відділових урядників або просто до головної канцелярії У. Н. Союза на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
Recording Department
P. O. BOX 76, - - - - JERSEY CITY, N. J.

В Джерзи Сіти, Н. Дж., 31. грудня 1923 р.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ:

Іван Каштанюк, гол. рек. секретар.

УКРАЇНСЬКИЙ СОЙМОВИЙ КЛЮБ У ВАРШАВІ.

Погляд голови Клюбу пос. С. Підгірського на сучасний політичний мент і завдання української політики.

Представник сіоністичної газети „Хвілі" відвідав голову Українського Соймового Клюбу пос. Самійла Підгірського, якому поставив ряд питань на теми, звязані з українським політичним життям. Репродукуємо цю цікаву розмову для наших шан. читачів. На питання:

„Яке є відношення соймового Українського Клюбу до української громадянства. Посол Підгірський відповів:

— Українське населення Галичини звертається до нас із усіми своїми болями і має до нас повне довіря. Мета наша одна. В соймі прямуємо до того, щоби попри інтереси наших безпосередніх виборців з Волині, Полісся, Підляша та Холмщини заступати також інтереси галицьких Українців. Ми робимо це, наскільки нам дозволяють сили.

— Наше відношення до всіх дотеперішніх урядів було завсіди виразно опозиційне. Ні один із них навіть не пробував звернути увагу на потреби та домагання українського народу. Навпаки, загварантовані міжнародніми трактатами, а навіть польською конституцією права національних меньшостей в життя не проводяться.

Те, що було в нас на полі шкільництва перед прилученням українських земель до Польщі, тепер нам відібрано. З важким трудом виборена на Волині ще за російських часів земська самоуправа тепер скасована. Таксамо незвичайно дразливою стала справа польського горожанства, що з огляду на практики адміністраційних польських органів прибирає нераз дуже острі та дивоглядні форми. Всупереч трактатам і гваранціям 98 проц. української інтелігенції не можуть одержати польського горожанства. Відноситься це в першу чергу до учителів, які не належать ані до селянської, ані до міщанської верстви. То не дозволяє нам — поминаючи політичні постуляти — на иньше становище до уряду, як опозиційне.

— На скільки знаю — пане голово,—то Український Клюб висловлював довіря урядови Сікорського?

— До уряду ген. Сікорського віднеслися ми з упередженням, що треба підкреслити. Ми ошукували себе надією, що той уряд бодай в мініатурі приступить до реалізації наших постулятів. Як кажу, ми ошукували себе. Наш клюб причинився також до упадку того уряду.

— До теперішнього уряду не маємо довіря. Не віримо ані в санацію, ані в направу скарбу. Не поможе ані вальоризація, ані закон про повновласти. Польща не творить одноцільного організму під економічним оглядом. Крім цього 30 відсотків з чубком населення є упослідженіх. Їх домагання є іґноровані. В державі, яка не має відповідної внутрішньої політики, не може бути ніякої бесіди про фінансову санацію.

Що до нашого відношення до жидівського населення — то найвимовнійшим доказом нашої охоти до співпраці був виборчий бльок національних меньшостей. Стоїмо безглядно на становищі бльоку. Ніяка аґітація на антисимітські теми не могла і не зможе відвести нас від співпраці з Жидами. Український народ на наших землях не проявляє антисимітських тенденцій. Жидівське населення живе з нами від соток літ і мусимо з ним співпрацювати в повній згоді.

— Вважаємо це за світлий мент в українській політиці, що вона завсіди була вільна від антисимітських упереджень. З цею засадою ніколи не зірвемо. Я є здеклярованим прихильником співпраці Жидів з Українцями. Деякі елементи справді стараються вбити антисимітський клин і підбурити українську людність проти Жидів, щоби скористати з виванового таким чином замішання та обезсилення. Одначе це їм нічого не поможе.

— Який політичний напрям репрезентує Укр. Клюб?

— Український Клюб є однородний. Із суспільного огляду репрезентує Клюб радикально-демократичний та соціялістичний напрям. Одначе всі стоять безоглядно на одній національній плятформі. В рядах соціялістів є фракції.

Я сам репрезентую радикально-демократичний напрям. Нашою програмою — гасло національно-територіяльної автономії для всіх українських земель в Польщі, то значить на територіях, на яких Українці становлять безоглядну більшість. Відноситься це до Волині, Полісся, Підляша і Холмщини та Східної Галичини. Думаю, що ці землі іповинні творити автономічну одиницю.

Між клюбами національних меншостей нема ніяких умов, які нормували би їхні взаємовідносини. Одначе співпраця та порозуміння істнує. На пленум і на комісіях переважно голосуємо разом. Взаємно підписуємо собі інтерпеляції та наглі внески.

— Наше відношення до лівиці є відоме. Нема в ній також ніякої програми у відношенню до національних меншостей. Не має його ані ППС, ані „Визволене". Недостача програми виявилася найяркійше в часі творення уряду Тугута. Став він на становищі чисто польської більшости.

Таким своїм становищем Тугут задокументував, що й лівиця спихає національні меньшости до категорії громадян другої кляси.

Той самий кореспондент часописи „Хвілі" удався опісля до д-ра Стефана Федака, щоби засягнути у нього інформацій про сучасну ситуацію. Др. Стефан Федак підкреслив, що він без порозуміння з відповідальними чинниками своєї партії не може як карний член партії давати політичних інформацій. Та політичне становище трудової партії ясне для кождого, що читає „Діло" та инші українські газети. Господарсько-економічне положення передовсім українських інституцій є в даний мент важке. Не може сказати всього, що бажав би, бо мусіло би це вийти дуже негативно для сучасного політичного та економічного режиму в польській державі. Всеж таки слід підкреслити, що мимо всіх противенств нових і старих заінтересування економічними справами серед Українців поширюється у звязку з чим і творяться нові економічні установи.

На культурному полі серед Українців рівнож значний рух і велике оживлення. Опісля порушив др. Федак ще справу українських катедр на львівському університеті, справу автономії, недопускання української мови в слові та письмі до урядів, судів і т. д.

Дивним є — кінчив др. Федак — що в усіх тих справах перед 14. березня 1923 р. старалися Поляки з ріжних боків офіціяльно та неофіціяльно нав'язати контакт з Українцями, а після того акту з березня ніхто й пальцем не кивнув. Справа застрягла на мертвій точці.

ЛОЖКИ З ОВЕЧИХ РОГІВ

Деякі індіянські племена у Півн. Америці уживають ложок із рогів диких овець. Люіс Р. Фрімен запримітив, що у невеличкому індіянському селі Нескатлен, загально знанім під назвою Дальтонс Повст, мешканці послугуються виключно такими ложками. Доставляє ці ложки їм инше племя, що живе сто миль від Юкона. Ті Індіяне говорили, що рогі ці вокопують із землі, так як білі люде копають золото. Фрімен і переконався про це. Індіяне оповідали йому, що богато тому літ череди диких овець у їх краю були такі численні як і карібів у північно-американських тундрах. Одного дня снігова лявіна засипала череду більше як сто диких овець. Та лявіна пізніще замерзла й оледеніла, утворила ледяний гріб. Індіяне викопують сьогодня з леду ці вівці й кажуть що є зовсім добре законсервовані. Вважають їх ласощами. І сам Фрімен каже, що це мясо є зовсім добре, коли їсти його зараз після того, як викопано його. Коли трохи постоїть, смердить. Фрімен казав викопати пять-шість овечих голов, але всі розколилися, розлетілися від ударів джаганів. Роги були тверді, не розпадалися, задержали свої гарні закрути. Всі були відносно малі, та можливо, що були й великі, як це можна догадуватися з величини індіянських ложок. Приблизно не дасться означити, коли була ця лявіна. Ніодин сивоволосий старець із цього краю не памятає цієї лявіни. Отже мусіло би бути цьому більше як 75 літ, а хто зна, чи не засипала лявіна ці вівці тому кілька сот або й тисячу літ.

СПРАВЛЕННЄ ПОХИБКИ

У споминах О. Аслиовського, що появились під наголовком „Як ми складали перший кабінет для Скоропадського" у вчерашньому числі вкралась фактична помилка з надрукованням „с—д", замісць „с—ф" (початок гл. II) У споминах говорилось про засідання Головного Комітету партії соціялістів-федералістів (а не соціял-демократів!) „з участю лише 6-ти представників інших партій, і ініціятива цієї наради також належала ес'ефам, а не ес-декам.

Іван Франко.

БОРИС ГРАБ.

— Чекай! — скрикнув нараз Міхонський, немов нагадавши собі щось. — Борис Граб! А скажи но ти мені, хто найбільший дурень у цій клясі?

— Я, — сказав Борис не надумуючись.

— Для чого?

— Бо дав слово прийти до пана професора, а не прийшов.

— А чому не прийшов?

— Бо... бо... бо...

Борис запинався, почервонів по самі уха — і розплакався.

— Ага, бачиш! — сказав Міхонський. — А на другий раз не будь дурнем і приходи.

— Прийду.

Від того часу Борис почав вільними хвилями ходити до Міхвоського. Той зразу мусів освоювати його, добротою і ласкою єднати собі його повне довіря, а потім узявся „цивілізувати" цього дикуна. Почав від того, що навчив його порядно ходити, просто, не перевалюючись з боку на бік, з піднесеним лицем, навчив кланятися, сідати, навчив тої акуратности й економії у всіх рухах, словах і поступках, що, як він говорив, повинна цікувати розумного і практичного чоловіка. Він узявся робити хатню ґімнастику (тоді це ще була у нас нечувана новість), аби призвичаїти його до скорости, прецизії й ґрації в руках. Він постарався і винайшов для нього инше, здоровіше помешкання, як раз у столяря, і вони Борисові у вільних хвилях учитися столярства. Книжок поки що не давав йому ніяких.

— Досить із тебе й шкільних, — говорив він. — На инші прийде черга потому. Тепер роби на варстаті!

І Борис робив. Аж у п'ятій класі Міхонський бачучи, що хлопчина і фізично виробився, став здоровий як дубчак, моторний та цікавий, і що дух його доволі змінився і привик до методичної праці, почав давати йому книжки до читання із своєї бібліотеки. Зачав, розуміється, від азбуки людскости та цивілізації, від Одиссеї, яку дав читати хлопцеві Борис перечитав безсмертну поему одним духом за кілька днів і приніс Міхонському книжку назад з подякою.

— А що, прочитав?

— Прочитав.

— Ну, розкажи мені, що ти прочитав?

Борис був приготований на це питання. Він розповів Міхонському зміст поеми, дитячим звичаєм підносячи більше чудесні та фантастичні пригоди, а поминаючи побутові картини.

— Ну, добре, — мовив Міхонський. — Але знаєш ти що: це тільки одна половина Одиссеї, отсе все, що ти мені тут розповів.

— Одна половина! — скрикнув здивований хлопець.

— Еге, одна половина.

— Значить, є ще й друга?

— Є й друга.

— А де? можна просити пана професора?

— Тут вона. В тій самій книжці. Возьми її і прочитай ще раз, а тоді розкажеш мені й другу половину.

Борис був троха розчарований, узяв книжку, але кілька день не мав охоти братися на ново до читання.

— А що, знаходиш другу половину Одиссеї? — запитав його Міхонський.

— Ні, не знаходжу.

— А читаєш ще раз?

— Читаю.

— Не бреши, Борисе! — напів лагідно, а на пів якось жалісно скрикнув Міхонський. — Ти не зачинав другий раз читати, а тоб певно знайшов і другу половину. Правда, що не зачинав?

— Не зачинав, — сказав засоромлений Борис.

— То то й є! Адже я знаю, що такий розумний хлопець як ти, як прочитає таку розумну книжку, як Одисея, то мусить знайти й другу її половину.

Ця розмова глибоко шпигнула Бориса. Він постановив собі ніколи не говорити неправди і зараз же взявся другий раз читати Одиссею. Тепер, знаючи її зміст, він читав її помалу. Живі побутові картини насували йому на память рівно живі картини того сільського життя, яким жив його батько, серед якого й сам він виростав від малечку. Чим дальше вглублювався в поему, тим більше блідли в його памяти фантастичні пригоди та мітольоґічні дивоглядя, а за те тим яркійше визначувалися картини сільського віча, возової подорожі полевими дорогами серед родючих нив сільського празника, дівчат, що перуть шмаття на річці, гостини, саду, життя пастуха в полі і т. і. Другий раз він прочитав поему з далеко більшим інтересом, як перший раз, і розповів цим разом Міхонському зовсім инший зміст, як першим разом. Живі спомини з власного життя додавали його оповіданню ще більше свіжости, ясности та виразу.

— А видиш! — сказав Міхонський, стараючись не надто сильно показати свою радість. — Правда, що ця половина рівно цікава, як і та, яку ти мені розповів першим разом?

— І ще цікавійша! — мовив утішений своїм відкриттям Борис.

— А чому цікавійша?

— Тому... тому... — Борис хвилю вагувався, немов шукаючи слів, щоб вияснити те, що не зовсім іще ясно зарисовувалось у його душі. — Я думаю... мені представляється ціла Одиссея як дім. Оці малюнки з життя, то фундамент, то зруб, а ті чудесні пригоди, то гарні різьблені та мальовані оздоби, ганки, галерійки...

— Браво! — сказав Міхонський. — І не правда, хто перший раз оглядає дім, той насамперед зверне увагу на ті побічні річі, стовпчики, вікна, малюнки по стінах, драперії. Треба вже тямучого чоловіка і уважного оглядача, щоб звернув увагу на розклад будинка, на весь його плян, на тривкість фундаментів, уставлення дверей та печей. А для тих, що живуть у домі, це далеко важніше ніж ті оздоби, які иноді стають навіть завадою, які з певним накладом праці треба оберігати та шанувати, а які властиво не приносять пожитку. Ну, але тепер скажу тобі ще оден секрет. Те, що ти досі бачив у Одиссеї, ті обі половини її змісту, то властиво лиш одна сторона річи. Поза тим, що ти бачив тепер, криється инша, ще далеко цікавійша історія.

Борис витріщив на вчителя заіскрені цікавістю очі.

— Бачиш, то так, — мовив Міхонський. — Читаючи її перший раз, ти перебіг немов по одній лінії через її зміст, немов вузенькою стежкою через поле. Ти любувався лише бігом та закрутами тої стежки, не багато зважаючи на ціле поле. Правда?

— Правда.

— Читючи другий раз, ти вже бачив, що ця стежечка то не головна річ. Ти звернув увагу на ціле поле, на його ґрунт, на те, що на ньому засіяно. Так?

— Здається, так.

— Бачиш. Та досі ти студіював Одиссею, що так скажу, пляніметрично, як одну площу, на якій стоїш ти сам. Ти не пробував — і не міг — піднестися вище, над неї, оглянути її не як площу, а як річ вирубну заокруглену в собі, як окремий світ наділений власним рухом власним життям. Це був би, що так скажу, стереометричний погляд. Ну, та на це ти ще за молодий. Маєш час. Коли, по матурі або ще пізніше, як війдеш у своє власне, практичне життя, як попробуєш і для себе сотворити свій власний ... світ, тоді попробуй також іще раз прочитати Одиссею. Тоді побачиш ту нову її сторону. Даси мені слово, що зробиш це?

— Дуже радо.

Міхонський стиснув хлопцеві руку.

— А не забудеш?

— Ні, не забуду.

— І затям собі моє бажання: при читанні всякої книжки від пляніметричного способу бачення доходити до стереометричного. Я знаю, це тобі не зовсім зрозуміле, але прийде пора, зрозумієш. І не думай собі, що це вже все, що, осягнувши той ступінь, ти вже маєш ключ до цілковитого зрозуміння творів людського генія. Ні, сину (це перший раз Міхонський назвав Бориса сином і перший раз Борис почув якесь незвичайне зворушення, якусь дивну мягкість у його голосі); ні, це все лиш оден ступінь, лиш початок, так само, як пляніметрія й стереометрія, то тільки початки, азбука математики. Далі забажаєш пізнати сам процес його творення, його звязок з тодішнім часом, дізнатися, що його автор узяв із минувшини, а що взяв із своєї сучасности, далі дійдеш оцінювання самих основних ідей, так сказати психольоґії його твору, а потім ще далі розшириш горизонт і будеш питати відки у тодішних людей і в отого таємничого Гомера взялася думка складати такі твори? І в такій формі? І такою мовою? І тисячні, тисячні подібні питання насунуться тобі, і тоді побачиш, як такий твір, частка життя великої нації, веде нас до студіювання того життя і виявляє на кождому кроці стількиж безмежних горизонтів та нерозгаданих загадок, як і само життя.

— Та невже можна задавати собі такі питання? — запитав несміло Борис, якому шуміло в голові від тих несподівано розкритих перед ним далеких перспектив.

— Не тільки можна, але й треба, — мовив Міхонський.

(Конець буде).

ДОМИ З СОЛИ І СКЛА

Є міста збудовані з дивного матеріялу. І так мешканці Кукставну (на Алясці) мішають водні ростини з солею, випрасовують цю мішанину й випалюють як цеглу. Такий матеріял витривалійший на температуру, як глиняний камінь, якого вживали давніще. Недалеко Кракова є під землею місцевість, мешкання якої викуті у сільних скелях. Мешкають у них робітники, які працюють в околичних копальнях соли. З ще цікавішого матеріялу збудовані хати невеличкої оселі біля парку Єльовстон, а саме з скла т. зв. "обсідіяну". На залізничних стаціях бачимо часом в исортовані залізничі вагони, перемінені на мешкання. А ціле "залізниче село" є недалеко купелевого місця Шоргем, — збудоване з самих залізничих вагонів. Мешкальні доми місцевости. Нідаг у Георгії, це висортовані трамаеві вози. Найважніщим матеріялом для кольоній, які бажають побудуватися можливо найскорше, є залізо і фалиста бляха. Так пр. міста, які повстають довкола нововідкритих копалень золота і діямантів у Африці й Австралії, будують із альваніованої залізної бляхи. Та найцікавіщий, мабуть, будівельний матеріял, якого ужито в місцевости Бареіра в португальській східній Африці. З причини клімату годі було там там ужити фалисту бляху, отже побудували хати з цинку.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Отсим подаю до загального відома, що з днем 1-го грудня 1923 р. я уступив з Українсько-Американського Бюра в Новім Йорку, 520 E. 6th St., і не маю нічого більше спільного так з самим Бюром або його урядовцями, т. є. чи в Новім Йорку чи Филаделфії.

Дякуючи своїм приятелям і прихильникам за дотеперішне довіря, прохаю рівночасно у всіх справах так як попередше так і на будуче голоситись особисто чи письмено на мою адресу як слідує:

WASYL PASZUK, c/o Travelers Transfer Company,
470 West 23rd Street, New York, N. Y.

ЗАЧАРОВАНІ ДОМИ В ПАРИЖІ.

Сензаційна книжка Флямаріона.

Каміль Флямаріон, славний паризький астроном, написав сензаційну книжку про зачаровані доми в Парижі. Вона ще не вийшла друком. Паризький кореспондент італійської газети „Секольо" мав нагоду переглянути цю книжку.

Книжка Флямаріона певне викличе велике зацікавлення в науковому світі. Флямаріон не є спіритистом, не має нічо спільного з дослідувачами „тамтого світа". Він чоловік точно очеркненої науки; один із найвизначніщих, коли не найзнаменитіщих астрономів сучасности. Розвитком переходить Флямаріон за посередництвом астрономії (яку зясовує в чудово написаних, приступних для народу книжках) до окультизму. Славна Флямаріонова книжка „Загадка духового життя", це граничний камінь у його доконаній переміні.

Від 20-ти літ збирає Флямаріон документи і докази, щоби окультистичні явища зробити доступними для природничого розсліду. Його нова книжка про зачаровані доми Парижа буде величезною збіркою документів на цю тему.

„Поява духів" належить до найбільше таємничих і нерозслідженних фактів окультистичної фізики. Флямаріон подає в своїй книжці 5600 документів про появу духів, яких понайбільше запримічено в паризьких домах.

Поміж очевидцями, яких Флямаріон вичислює в книжці, є й учені, письменники й поети світової слави. Славний письменник Пер Льоті (автор „Ісляндського рибалки") боявся смерти наче дитина. Страх перед смертю так заволодів ним, що ніколи навіть не вимовив слова „смерть", а дрожачи з жаху писав це слово „Дух", що зявився в домі письменника наповнив його просто хоробливим страхом перед смертю. Цю тайну Льоті був би нікому й не зрадив. Та припадково найшов у нього про це записку французький драматург Куртлін.

Пер Льоті мешкав у самітній віллі, збудованій в турецькому стилю, в Рошфор. Нічю дуже часто будив його якийсь дивний гамір. Виглядало то начеб хто в сусідній кімнаті (що від літ була незамешкана й замкнена) вдаряв сильно в стіну. Льоті пійшов до цієї кімнати, але не найшов найменшого сліду, що міг би щось вказувати на цей стукіт. Двайцять чотири години опісля повторилося це знову. Тепер уже побачив Льоті наче слід дитячої ноги, відтиснений на порсі. Дванайцять ночий повторювалося воно, а кожний раз міг Льоті запримітити цей загадочний слід. — Книжка Флямаріона збогачує значно окультистичну літературу.

Джером К. Джером.

ДОБРА ПОРАДА.

Одного вечора я похожав узад і вперед по перону Істонського двірця, очікуючи свого потяга. Тут я спостеріг чоловіка, що стояв перед автоматом і проклинав його. Двічі він погрозив йому кулаком, мені здавалось, що от-от він його вдарить. Бувши від природи цікавим, я підступив близче, бо хотів почути, що чоловік каже. Почувше мою ходу, він обернувся до мене й спитав: "Чи ви та людина, що перед хвилею тут була?" "Де була?" спитався я, бо я вже хвилин з пять ходив по перону. "Тут, де ви стоїте", гримнув він, "а що иншого могло б по-вашому означати "тут"?" Чоловік, здавалось, був трохи роздратований.

"Можливо, що підчас свого проходу я й тут пройшовся", відповів я з вишуканою чемністю, щоб підкреслити його власну грубість. "Я питаю", промовив він, "чи ви та людина, що перед хвилиною зі мною говорила?" "Ні, я з вами не говорив. Добрий вечір". "Напевне ні?" допитувався він. "Хто з вами говорив, той не так легко це забуде". Його тон показався мені занадто образливим. "Вибачте", прогарчав він, "мені показалось, що ви подібні до людини, з якою я балакав". Мій настрій став лагіднійшим; крім того, він був на пероні одинокою людиною, а я мусів ще півгодини чекати. "Заєвняю вас, що то був не я. А чого вам треба від тої людини?" "Я хотів би з нею поговорити. Бачете, я всунув пенні в цю щілину". Очевидно, чоловік хотів облекшити своє серце. "Мені потрібні були сірники. Та жадні сірники не випали, і я саме почав лаятись і трусити автомат, як тут находить людина, цілком такого росту, як ви... То ви справді не есьте тою людиною?" "Та ні ж бо, я б тоді признався". "А що зробила та людина?"

"Вона побачила, що сталось, і каже: "Ці автомати можуть довести до розпуки, на них треба розумітись". "Їх треба повикидати в море", відповів я, розлючений тим, що не маю ані одного сірника. "Часами перший пенні застряває", став той мене повчати. "Коли всунути ще один, тоді перший починає котитись і вискакує разом з тою річчю, яку бажаєте мати". "Ця порада мені показалась безглуздой, але чоловік так говорив, наче вигодований автоматом, і я був досить дурний, щоб йому повірити. Я всунув ще одну монету, думаючи, що то пенні; потім я переконався, що то були два шилінги. Проте ідіом мав до певної міри рацію, бо дійсно щось випало, ось це!" Він показав мені пуделочку цукерок. "Два шилінги й один пенні", роздразнено промовив він. "Я це продам за третю частину того, що воно мене коштувало". "Ви всунули гроші не в той автомат", сказав я "Це я й сам знаю", сердито відповів він; товариш з нього був не дуже приємний, і я радо залишив би його, коли б знайшов якого иншого. "Мені так шкода грошей, як мене дратують оці проклятi цукерки. Знайди ту людину, я б їх запхнув їй до губи". Ми мовчки стали ходити вздовж перону.

"Бувають такі люде", раптом вирвалось у нього, "люде, які скрізь ходять і всіх наділяють добрими порадами. Коли-небудь вони ще мене доведуть до півроку вязниці. Колись у мене був коник*), чистокровний уельський коник, прегарна мала тварина. Цілу зиму він був на пасовиську; весною я його запріг і поїхав за десять миль до Емерсгему. Коник трохи розгорячився й весь був покритий піною. Перед заїздом стояв якийсь чоловік. "Це добрий коник", сказав він. "Нічого собі". "Молодих коней не треба занадто втомлювати". "Він зробив десять миль" одповів я. "занадто втомлюним може бути хіба я і в кождім раз я більше втомився, ніж кінь". Я полагодив свої справи й коли знов вийшов на улицю, то чоловік все ще стояв перед заїздом. "Маєте їхати вгору?" питає він мене. Чогось мені цей чоловік не вподобався. "Я мушу дістатись на тамтой бік горба", відповів я, "й коли цема патентованого способу, як це зробити инакше, то я певно мусітиму їхати вгору". "Послухайтесь моєї поради", сказав, "перед тим, як пускатися в дорогу, дайте коникови кухоль пива". "Пива? він є антиалькоголік". "Дарма, дайте йому кухоль пива. А розуміюсь на конях, ваш є добрий, але він ще не дійшов до повної сили. Коли він дістане кухоль пива, то так ван потягне вгору, як дротяна залізниця й притім ні трохи не втомиться". Не знаю, що є особливого в таких людях; пізніше чоловік себе питає, чому він не насунув такому порадникови капелюха на очі й не кинув його в найблизчий ставок. Але поки вони говорять, мимо волі маєш до них довіря. Я приніс коникови миску пива. Кругом поставали якісь хлопці й почали пускати дотепи. "Ти штовхаєш коника на похилу площу, Джиме", сказав один. "Він почне грати в карти, ограбує банк і замордує свою маму. У побожних книжках сказано, що раз-у-раз все починається кухлем пива". "Він так не буде пити", сказав другий, "на пиві немає піни". "Нема в тебе цигара для коня?" спитав третій. "Краще дайте йому шляпку кави з підсмаженим хлібом", сказав четвертий, "це буде йому кориснійше". Я вже був готовий влити пиво або сам його випити, як мій коник розніхав, що то є, витягнув голову й вилизав миску дочиста, зовсім як хрещений чоловік. Я скочив до возу, й ми рушили в дорогу під глузливі оклики юрби. Поки ми їхали вгору, все було гаразд, але потім алькоголь ударив коневи в голову. Я вже більш ніж один раз приводив пяних додому і можу собі уявити приємнійше заняття, я також бачив пяних жінок, ще гірших від мущин, але з пяним уельським коником я ні за за що в світі не хочу більше мати до діла. Мавши чотирі ноги, він якось ще тримався, але керувати собою він вже не міг і мені також не дозволяв керувати. То ми були по одним то по другим боці дороги, а то стояли поперек дороги. За собою я почув дзвінок, але не посмів обернути голови. "Я хочу проїхати вперед", закричав чоловік на велосипеді. "Ви цього не зробите". "Чом ні? Скільки дороги ви потрібуєте для себе?" "Цілу й ще трохи більше". Лаючись він проїхав за мною з ціввмилі. Кождий раз, коли він хотів проїхати вперед, коник не давав йому цього зробити; майже так виглядало, що бестія робить це навмисне. "У такім стані ви взагалі не мієте поганяти!" крикнув велосипедист. Він мав рацію; я був до крайности змучений. "Що ви власне про себе думаєте? Гадаєте, що ви тут робите кавалерійську атаку?" Це був вульгарний хлоп. Тут і я розсердився. "Який сенс має ця балаканина?" заревів я. "Коли ви вже конче мусите лаятись, то лайте коня. Я вже й без вашого будильникового голосу ледве його втримую. Відпечіться ж від мене, ви ще погіршуєте справу".

"Що таке з вашим конем?"

"Хіба ви не бачете, що він пяний?"

Я згоджуюсь, що мої слова звучали дико — правда часто так звучить. "Один з вас двох є напевне пяний", сказав велосипедист, "Я, б нічого проти того не мав, бо й сам думав тільки про те, як би вибратися з возу. Але в цю хвилину коник зробив крутий поворот, я почув крик; подім погану лайку, і з рову бризнула фонтаном вода. Це вам назустріч попався віз з порожними бочками; фірман, розуміється, спав. Власне це ганьба, що ті фірмани раз-у-раз сплять на битім шляху, й що диво, що з ними не трапляється більше нещасть. Гадаю, що той фірман так і не второпва до ладу, що йому сталося. Я також не міг мій коник розполукувати справи, бо мій коник, докончивши цього подвигу, дремнув чим-дуж далі. На схилі горба нас пере стрів поліцай і крикнув мені, щоб я стримав коня. З одначковим успіхом він міг би крикнути, щоб я стримав ураган. За півмилі від Чисгему ми наскочили на ученицю дівочої школи; закладаюсь, що дівчата ще донині згадують цю подію; стара учителька ледве чи зібрала їх скорше, як за годину. У Чисгемі був ярмарок, ми проскочили зі скорістю тридцять миль у годину через містечко. Промчавши ще з милю, я побачив перед собою почтову карету. Та мені вже було все однаково, я відчув лише невелику цікавість. За дюжину ярдів од карети коник раптом зупинився, і я упав з сидіння на дно возу. Не міг встати, бо сидіння лежало на мені. Я бачив тільки небо й подекуди голову коника, коли той ставав на задні ноги. Але я почув слова почтового кондуктора: "Заберіться же з дороги з вашим проклятим цирком". Та він же мусів бачити, який я безпомічний. Його коні таньцювали й казилися. Така вже вдача у коней: коли вони бачуть одного ідіота, то вони всі хотять бути ідіотами. Якась стара жінка впала в гістерику й почала реготатись, як гієна. Це знов піддало коникови духу. Наскільки я міг догадатися з моїх спостережень над хмарами, ми знов проскакали щось миль з чотирі. Тут коникови схотілось перескочити через ворота, а що віз йому заважав, то він почав розбивати. Зроду я се повірив би, щоб бокина було розтрощити віз на стільки кусків. Коли нічого більше не лишилось, крім половини колеса й бічної бляхи, коник подався в світ-за-очі. Я залишився з потрощеними рештками возу й був радий, що нарешті можу відпочити. Пізно ввечері коник повернув додому і я продав його слідуючого дня за пять фунтів; репарації, коштували десять. Аж до нинішного дня мене дражнять отим коником, а товариство тверезости у нашім містечку скористалось тою пригодою, як темою для публичного викладу. Ось що буває, коли послухаєшся доброї поради.

(Перекл. з англійської).

Джером К. Джером є найславнійшим і найбільш талановитим зі всіх сучасних англійських гумористів Старого і Нового Світу. Подаємо одну з його останніх гумористок, щоби познайомити наших читачів з характером творчости цього письменника. — Ред.

*) В оригіналі: „поні".